

Stanovisko České národní banky k materiálu Ministerstva financí - „Zlepšení podmínek v bankovním sektoru“

Česká národní banka obdržela dne 1. listopadu 2005, v rámci meziresortního připomínkového řízení, materiál „Zlepšení podmínek v bankovním sektoru“, který je vyústěním snahy Ministerstva financí ČR z posledních měsíců dosáhnout změny chování bank k drobné klientele a snížení poplatků. Česká národní banka se s uvedeným materiálem podrobně seznámila a uplatňuje k jeho pojetí i jednotlivým v něm obsaženým návrhům řadu výhrad.

ČNB zaujímala od doby, kdy byly poprvé publikovány náměty MF na úpravy podmínek v bankovním sektoru, trvale postoj, že konkurence v tomto sektoru je vysoká, což se odráží v tvrdé soutěži o získání nových klientů a není proto nutné přistupovat k zavádění regulačních opatření směřujících ke zvýšení ochrany klienta. **Předložený materiál neobsahuje žádné věcné a analyticky podložené argumenty, které by zpochybňovaly úroveň konkurence na bankovním trhu, resp. ukazovaly na její nedostatečnost.**

ČNB proto není zcela přesvědčena o korektnosti a udržitelnosti tvrzení MF, že motivem k předložení tohoto materiálu byla „...sílicí nespokojenost občanů se službami, které jim poskytují jejich banky, a s nedostatečně rozdílnou nabídkou služeb“, jak je mimo jiné uvedeno v předkládací zprávě. ČNB je naopak přesvědčena o tom, že prokazatelně se zvyšující intenzita konkurence tuzemského bankovního trhu vede k postupnému zvyšování rozsahu nabízených služeb i jejich kvality. **ČNB zásadně nesouhlasí s argumentací, že správnou cestou k posílení konkurenceschopnosti na bankovním trhu jsou poměrně rozsáhlé legislativní úpravy s cílem vynutit si „lepší“ chování bank vůči klientům, neboť není zřejmé, nakolik jsou skutečně klienty poptávané a nakolik podstatné budou náklady bank při jejich následné implementaci. ČNB v přeloženém materiálu navíc postrádá odůvodnění nezbytnosti provedení navrhovaných legislativních změn v porovnání s možností postupovat formou nelegislativních kroků či doporučení a je přesvědčena o tom, že legislativní změny nejsou nutné.** Toto vysvětlení přitom považuje ČNB za nezbytné, protože vyšší počet legislativních požadavků ve svém důsledku pouze zvýší náklady na podnikání v bankovním sektoru a povede tak k omezení potenciálu pro konkurenci mezi bankami. Zamýšlený dopad navrhovaných legislativ-

ních úprav by byl posléze negativní.

ČNB samozřejmě nemá námitky proti tomu, aby došlo ke zvýšení transparentnosti chování bank, resp. srozumitelnosti bankovních produktů a služeb nabízených klientům včetně obchodních podmínek a cen, právě naopak. Vždyť konečně i samotná míra informační otevřenosti ve vztahu ke klientům může být předmětem regulérní soutěže různých subjektů na trhu, banky nevyjímaje. **Pokud však mají být nároky na transparentnost zakomponovány do právního řádu, je třeba bedlivě porovnávat přínosy a náklady jednotlivých požadavků, protože náklady v konečném důsledku vždy ponесou klienti bank. Tato analýza však dosud nebyla provedena.**

V neposlední řadě ČNB konstatuje, že banky se pohybují v konkurenčním prostředí a v řadě oblastí jsou přímými konkurenty bank nebankovní subjekty – jiné finanční instituce, z nichž některé nejsou regulovány ani dohlíženy. Za této situace je žádoucí postupovat tak, aby bankám nevznikla žádná konkurenční nevýhoda, tj. v případě dodatečných požadavků kladených na jejich činnost je třeba uplatnit tzv. „stejný metr“ i všude jinde, kde se to ukáže jako nezbytné.

Připomínky ČNB k jednotlivým návrhům/požadavkům MF

(1) Obecné připomínky

Předložený materiál neobsahuje žádnou relevantní analýzu fungování bankovního sektoru, ze které by vyplývaly problémy, které hodlá MF řešit. Materiál též zcela pominul odborné vyjádření, které MF od ČNB obdrželo ke svému dříve zveřejněnému pozičnímu dokumentu, stejně jako v něm nebyl zohledněn závěr, k jakému dospěl Úřad pro ochranu hospodářské soutěže ve svém šetření údajného uzavření kartelové dohody ze strany tří největších tuzemských bank. **Zásadní připomínka ČNB.**

ČNB je přesvědčena o tom, že bankovní produkty a služby nejsou homogenní komoditou a proto je přirozené, že se nabídky a ceny jednotlivých konkurentů odlišují, neboť jde o projev zdravé soutěže mezi bankami, která je jediné ku prospěchu jejich klientů. ČNB též nepovažuje za vhodné, aby se některé dílčí položky hodnotily jako samostatný produkt či služba, protože tento charakter nemají. Předkladatel by si měl uvědomit, že snaha o legislativní zásahy do tohoto vysoce konkurenčního prostředí by nakonec mohla vést až ke ztrátě pestrosti nabídky a v konečném důsledku i ke snížení

míry konkurence na bankovním trhu, což bude mít na spotřebitele nepříznivé dopady. **Zásadní připomínka ČNB.**

(2) Připomínky k návrhu usnesení vlády

Termín 30. ledna 2006, s nímž se počítá pro přípravu legislativních změn a přípravu memoranda mezi MF a Českou bankovní asociací, je příliš krátká doba pro jejich kvalitní zpracování. Pro tento spěch přitom není žádný reálný důvod. **Zásadní připomínka ČNB.**

Doporučení, aby předseda Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže a předseda Úřadu na ochranu osobních údajů spolupracovali s ministrem financí na posilování konkurence v bankovním sektoru ČR postrádá smysl. Předpoklad, že posílení konkurence je možné dosáhnout zvětškou, např. prostřednictvím rozsáhlejší ingerence státních orgánů, rozhodně neplatí. **Zásadní připomínka ČNB.**

(3) Připomínky k předkládací zprávě

Tvrzení, že materiál nemá žádné dopady na státní rozpočet není korektní. ČNB očekává dopady na státní rozpočet přinejmenším z titulu následujících návrhů:

Vzdělávání – doporučení vytvořit „integrováný dlouhodobý vzdělávací projekt“ s možností financování všeobecných vzdělávacích aktivit částečně ze státního rozpočtu.

Finanční ombudsman – doporučení pro zřízení této instituce s odpovědností za mimosoudní řešení sporů mezi finančními institucemi a klienty.

Jednotná databáze ceníků – MF hodlá navrhnout vyhlášku, jejímž obsahem má být povinnost bank reportovat MF své sazebníky s tím, že MF povede jejich jednotnou databázi do doby vzniku institutu finančního ombudsmana.

Zřízení dlouhodobé expertní pracovní skupiny – MF je ochotno zajistit činnost a administrativní zázemí této skupiny.

(4) Konkrétní připomínky k vybraným návrhům obsaženým v části IV. materiálu (jejich číslování odpovídá pořadí, v jakém byly začleněny do materiálu MF)

1) Vzdělávání (LEG)

Vytvoření dlouhodobého systému vzdělávání obyvatelstva je úkol státu, proto nemůže být požadováno, aby se na jeho financování podílely samotné banky. Participace bank by měla být tudíž výhradně dob-

(Pokračování na stránce 2)

(Pokračování ze stránky 1)

rovolná a nikoliv povinná. ČNB požaduje upravit v tomto smyslu vyznění materiálu. **Zásadní připomínka ČNB.**

2) Sazebník přílohou smlouvy (LEG)

V tomto požadavku nespátňuje ČNB problém, měl by být samozřejmostí. Tento požadavek ovšem nemá být řešen legislativně, lze jej nahradit kodexem či doporučením.

3) Informování o změně sazebníku s dostatečným předstihem (LEG)

Tento požadavek považuje ČNB též za důvodný, informování klientů banky o změně sazebníku min. 1 měsíc před jeho účinností lze pokládat za přijatelný návrh. Ani tento požadavek není nezbytné řešit legislativně, lze jej nahradit kodexem či doporučením.

4) Dopady změn sazebníku (LEG)

Výše uvedená jednoměsíční lhůta dává klientovi dostatek času k rozhodnutí o odchodu od banky. Navrhovaná dvouměsíční ochranná lhůta bez aplikace nových sazeb je ve své podstatě nepřijatelným návrhem na zavedení dvojích cen za stejné služby. Její nucené zavádění by vyvolalo vysoké náklady související s nezbytnými úpravami účetních a informačních systémů bank. ČNB požaduje tento požadavek vypustit. **Zásadní připomínka ČNB.**

5) Výpisy z účtů – reklama (LEG)

Požadavek, aby měl klient právo při uzavírání smlouvy nebo dodatečně možnost odmítnout nevyžádané letáky pokládá ČNB za do jisté míry oprávněný, i když touto formou jsou nabízeny i nové a pro klienta možná výhodnější produkty a služby, než které dosud využívá. Lze si představit též vícestupňový souhlas/odmítnutí nevyžádané reklamy, například souhlas či nesouhlas se zasláním nabídky produktů banky, dále finanční skupiny a nakonec i obecné reklamy. ČNB však požaduje tento požadavek na legislativní řešení vypustit s odvoláním na platné ustanovení § 2 odst. 1 písm. e) zákona č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy, které uvedený problém řeší.

6) Reklamní standardy (LEG)

Tento požadavek nic význačného nepřinese, navíc by mělo jít spíše o obecný požadavek nesměřující specificky na jeden typ subjektů (banky), ale vztahující se k určitému typu produktu. ČNB požaduje tento požadavek vypustit.

8) Jednotná databáze sazebníků (LEG)

ČNB nepokládá tento nápad za správný a nezbytný, neboť není důvod, aby státní orgán suploval/vytěšňoval služby běžně se vyskytující na trhu a stejně tak není jasné, proč mají komerční subjekty reportovat státnímu orgánu. ČNB tudíž nepokládá za nezbytné jakkoliv tento požadavek řešit, natož legislativně. ČNB požaduje tento požadavek vypustit.

9) Neučtování poplatků za neuznanou reklamaci (LEG)

Již dnes mají banky a pobočky zahraničních bank povinnost zavést účinný postup pro vyřizování stížností klientů a o tomto postupu informovat ve svých provozních prostorách, viz § 11 odst. 5 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách. ČNB požaduje tento požadavek vypustit.

10) Výstupní poplatky a zpoplatnění souvisejících služeb (LEG)

ČNB je přesvědčena o tom, že zrušení účtu je služba, u níž nelze omezovat volnost individuálního stanovení cen ze strany bank. Současně ČNB konstatuje, že společně se schválením zákona č. 377/2005 Sb., o finančních konglomerátech, byl novelizován § 2 odstavce 3 zákona č. 526/1990 Sb., o cenách, který uvádí, že „prodávající nesmí zneužívat svého hospodářského postavení k tomu, aby narušoval tržní prostředí uplatňováním podnákladových prodejních cen.“

Záměr MF legislativní cestou zakázat bankám účtování poplatků souvisejících se zrušením účtu by ve svém důsledku banky nutil postupovat v rozporu s výše uvedeným zákonným ustanovením, neboť určité náklady při rušení účtu nepochybně vznikají. ČNB požaduje tento požadavek vypustit. **Zásadní připomínka ČNB.**

11) Účtování poplatků za vedení účtu v době mezi zánikem a zrušením účtu (LEG)

Zákaz účtování poplatků za vedení účtu v době mezi zánikem a zrušením účtu není přijatelný, protože pohledávky za klientem např. z titulu použití platební karty se skutečně mohou projevit dodatečně. Účtovány by měly být ovšem poplatky pouze za ty služby, které byly poskytnuty. Tento problém by však měl být řešen formou hledání rozumného kompromisu s (mezi) bankami, nikoliv nezbytně legislativní cestou. ČNB požaduje řešit tento požadavek kodexem či doporučením. **Zásadní připomínka ČNB.**

12) Infolisty produktů (LEG)

Informační listy produktů jsou krokem ke zvýšení transparentnosti (i když ke složitějším produktům banky takového informační materiálu již vydávají) – měly by však být současně použity napříč celým finančním sektorem, nikoliv jen samotnými bankami, a to tak, aby byly vydávány podle určitých minimálních standardů „disclosure“. ČNB však nepovažuje za nezbytné řešit tento požadavek legislativně a požaduje jej nahradit kodexem či doporučením.

13) Srovnání podmínek pro transparentnost podobných produktů (spolu s infolisty LEG)

Tento bod ČNB doporučuje sloučit s předchozím bodem.

14) Jednotná terminologie sazebníků (nezařazeno)

Produkty jednotlivých bank nejsou plně srovnatelné a proto by banky neměly být omezovány požadavkem na jednotnou strukturu a terminologii sazebníků. ČNB doporučuje tento požadavek, který by ve svém důsledku mohl vést k nežádoucí unifikaci produktů a k omezení konkurence, vypustit. **Zásadní připomínka ČNB.**

15) Uvádění celkové ceny operací (MEM)

Má-li být tento požadavek uplatněn, je nutné jej vázat pouze na omezenou skupinu základních produktů a služeb. V tomto smyslu ČNB požaduje upravit navržený text.

20) Povinný přestupní servis (MEM)

ČNB v tomto požadavku spatřuje nepřijatelné riziko omezující konkurenci a volnost cenové tvorby bank. Požadavek na automatickou nabídku „maximálního“ přestupního servisu podle jednotného stříhu je nadměrný a zbytečný. ČNB požaduje tento požadavek vypustit. **Zásadní připomínka ČNB.**

22) Vynucené služby a jejich dopad na celkovou cenu produktu (MEM)

ČNB nerozumí tomu, co znamená pojem vynucené služby – postrádá jeho definici. Tento požadavek by rozhodně neměl omezovat možnosti bank produkty kombinovat a jako takové je i nabízet v rámci nějakého zvýhodněného balíčku – je věcí klienta, zda dobrovolně přistoupí na jeho koupi, či nikoliv. Na druhou stranu ČNB podporuje tlak na transparentnost nabízených bankovních služeb, což banky mohou využít jako konkurenční výhodu. V tomto smyslu ČNB požaduje upravit navržený text.

23) Pravidla pro ochranu držitelů platebních karet (MEM)

ČNB konstatuje, že již dnes existují vzorové obchodní podmínky pro vydávání elektronických platebních prostředků, které byly vydány ve Věstníku ČNB částka 18/2002 ze dne 4. prosince 2002. K těmto vzorovým podmínkám se tedy banky mohou dobrovolně připojit. Vzhledem k tomu, že ochrana klientů je do značné míry otázkou konkurence a ceny, měly by banky transparentně uvést případy, kdy jimi nabízené podmínky neodpovídají požadovanému standardu. Dodržování pravidel ale nemůže kontrolovat ČBA – v současnosti nefunguje na principu samoregulace (komory) a nemůže tak kontrolovat dodržování pravidel ze strany jednotlivých bank. V tomto smyslu ČNB požaduje upravit navržený text.

24) Zvýšení povědomí klientů o zpracovávání osobních údajů (MEM)

V ČR platí zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, který společně s ustanovením § 37 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, přesně stanoví za jakých podmínek mohou banky zpracovávat osobní údaje. ČNB požaduje tento požadavek vypustit. **Zásadní připomínka ČNB.**

ZDROJ: ČNB